

Ahval, 24 Mart 2020

Özellikle “Batı’da” baskıcı rejimler ve diktatörlük söz konusu edildiğinde Hitler ve Stalin örnekleri sık kullanılır. Her iki rejim muhaliflerine karşı baskılar uyguladı ve pek çok hasmını yok etti. Ancak bu iki rejimin bir tür benzerlik ve eşitlik çerçevesinde ele alınmasını uzun süre yanlış, haksız ve maksatlı bir yaklaşım saydım.

Kuşkusuz, bu tutumumun bir nedeni sol gelenekten gelen biri olmam. Anlayışıma göre sosyalizm eşitlikçi, milliyetçilik karşıtı ve akılcı bir sistemdir; faşist ve ırkçı rejimler ise bütünüyle farklı dünyaların ifadesi. Birbirinin böylesine tersi olan iki rejimin ortak yanlarının da olduğunu görmem çok sonradan oldu.

Her iki sistemin felsefesinde bir çatışma dünyası bulunur. Irkçılara göre dünyada milletler temelinde bir mücadele süregelmektedir. Güçlü olan yaşayacak, yenik düşen yok olacak! O yüzden de bu tür rejimlerde “güç” söylemi egemendir. Bu anlayışın berisinde sosyal Darwinizm

ilkesi yatar. Bu var olma mücadelesi (beka sorunu!) doğanın gereği imiş. Hatta insanlığın bir üst düzeye çıkması için de gerekli. İdeal insan, güçlü olan ve düşmanını ve hasmını yenendir. Bu kavgayı engelleyerek zayıfı korumak, yani yok olmaya mahkûm olanı yaşatmak, yaşamaya hak kazanmış olan "üstün insan ve üstün toplumların doğal biçimde gelişmesini" engellemek olarak algılanmıştır.

Marksizm, bu anlayışa karşıdır. Milletler kavgasını temel saymaz; ancak sınıf savaşını vurgular. Ama sınıf mücadelesi ilkesi de bir uzlaşmazlık içerir. Sömüren ve sömürülen arasında uyum ve uzlaşma düşünülemez. Bunlar uzlaşmaz çelişkilerdir. Birinin yenmesi, ötekinin kaybetmesi, hatta son bulması bir "kaçınılmazlıktır". Bu sol görüşe göre üst sınıflar yok olmaya mahkûmdur, geleceğin mutlak egemen sınıfı ise işçi sınıfıdır. Bu gelişme tarihi bir süreçtir, doğaldır ve arzulanandır. Bunu engellemek veya frenlemek "doğal" gelişmeyi engellemek anlamındadır.

Her iki anlayışın ortak paydası iki eksendedir. A) Hayat uyum ve uzlaşı temelinde değil, mücadele alanında yaşanır. B) Bu alan bir var olma/yok olma yarışıdır: Biri kazanacak (üstün ırk/millet veya işçi sınıfı), öbürü yok olacaktır (zayıf/aşağı milletler veya burjuva sınıfı). "Beka sorunu" bu anlamdadır.

Belki bu iki eksene bir özellik de eklemek gerek: Bu ideolojiler "bilimsel" bir görüş olarak savunuldu. Faşizm, Mendel kanunlarına ve sosyal Darwinizm'e; Marksizm bilimsel sosyalizme göndermelerde bulundu. "Bilimsel" derken verilmek istenen anlam, bunların mutlak doğrular olarak ele alındıklarıydı. Yani bu görüşlere katılmak veya katılmamak bir (demokratik) seçenek değildi; doğruluğu tartışılmayan "bilimsel bir gerçeklikti", bir mecburiyetti. Bu "kanıtlanmış" görüşlere katılmayanlar, kaçınılmaz olarak "hain" ve "düşman" ilan edildiler ve ona göre de muamele gördüler.

"Hain ve düşman" söylemi baskıcı rejimlerin temel silahıdır. Demokratik rejimlerde bu anlayışların tersi geçerlidir. Demokrasilerde insanlar "bilimsel gerçeklere", "tartışılmaz doğrulara" inanmak mecburiyetinde değildir. Gerçeklik görecelidir. Seçmenler – ister işçi olsun ister işveren; ister Alman olsun ister Yahudi – "gerçeği" kendi düşüncelerine ve duygularına göre seçerler. Seçilmişler de o gerçeği kabul eder. Seçmenler görüş değiştirdiklerinde de "farklı bir gerçek" doğar.

Liberal rejimlerde bu yönde bir adım daha atılmıştır. Çoğunluğun gerçeği kadar azınlıkta kalkanların gerçeği de kabul edilmektedir. İnsan hakları kavramından söz ediyorum. Bu tür rejimlerde farklı görüşün ifadesi yasalar ve anayasalar aracılığıyla güven altına alınmıştır.

Bu yazıyı ben 1940'larda Almanya'da veya Sovyetler Birliği'nde yazamazdım. Hain ve düşman ilan edilip yok edilecektim. Bu "hain ve düşman" söylemini tersinden de okuyabiliriz. Baskıcı rejimlerde bu söylem egemen olduğu gibi, bu söylemin sık kullanıldığı ülkelerin de baskıcı rejimler olduğunu varsayabiliriz. ("Saygılı olma gerekliliği" gibi bir garabet de uydurulmuştur, ama bunu başka bir yazıda ele almak istiyorum.)

Ya Türkiye? Bu alanda nerede bulunuyor? Hain/düşman söyleminin yanı sıra, pek çok varyasyonları apaçık ortada: düşmanlar bizi sardı, terör tehdidi, saldırıyor, beka sorunu yaşıyoruz, bizden iyisi yoktur, çok güçlüyüz, tarih içinde yüceydik, yakında daha da güçlü olacağız, ansızın gelir ezer geçeriz, vb!

Ama "sol" da benzer bir havada: emperyalistler bizi yok ediyor, dünyanın büyük güçleri bizi yok etmek için planlar yapıyor, rejim düşmanları sızmış her yana, sömürü devam ediyor, işbirlikçiler halka karşı… Her iki yanın ortak yanı "uyum" ve uzlaşı anlayışından uzak kalmaları. Var olma kavgası yaşıyorlar: "Beka sorunu" veya "rejim yok oluyor"!

Din de bu kapsamda ele alınıyor: Tartışılmaz bir gerçeklik olarak. Farklı pek çok inanç arasında bir inanç olarak değil, tek doğru olarak. Bu alanda en iyi senaryo "farklılığa hoşgörü veya tahammül" olarak dile getiriliyor. "Hoşgörü ve tahammül", yani farklılığı tanıma ve eşit değerde sayma değil, bir ters gidişe "katlanma" anlamında.

Sağı ve solu ile ve inanç dünyasıyla, "tek doğrular" dünyası bir Türkiye. Sağ ve sol dışında başka bir siyaset dünyası tahayyül edemeyen bir ortam. Yani çatışma dışında alternatif yokmuş gibi. Baskıcı rejimin felsefi temeli "siyaset" diye sunuluyor. Bir kısır döngü. Hırçınlaşan bir Türkiye'ye; dünya tepki verince de, "beka sorunu" yeniden kanıtlanmış oluyor.

Bir yanda, ödün vere vere yol alan, uzlaşma girişimleriyle ayakta kalmaya çalışan, liberal ve demokrat rejimler alanında çözümler arayan rejimler bulunuyor. Öte yanda, buna sırtlarını çevirerek paranoyalarını yaşayan siyasiler. Ve halkı bu yönde "eğitenler". Milliyetçiliğin, "ülkeyi ve vatandaşı sevmek" olarak anlaşıldığı ülke! Bu konuların konuşulmadığı bir dönem…

Şimdi koronavirüs dönemindeyiz, diyeceksiniz ve bu başka bir beka sorunu! Bir gün sağlık

açısından düze çıkılacağını varsayarak yazdım, dilerim yanılmamışımdır.

Ahval